

# **NASTAVNA JEDINICA 3**

## **RAVNOPRAVNOST**

### **Osnovni nivo**

### **Manjine i većine**

#### **3.1 Svi različiti, svi ravnopravni**

**Mi prihvatamo jedni druge unutar grupe**

#### **3.2 Je li to pošteno?**

**Manjine i većine u školskom igralištu (istraživanje)**

#### **3.3 Je li to pošteno?**

**Manjine i većine u školskom igralištu (izvještaj)**

#### **3.4 Matrica moći**

**Manjine i većine u vašoj državi**

## **Nastavna jedinica 3: Ključni koncept – „Ravnopravnost ” (za osnovni nivo)**

### **Osnovne informacije za nastavnike: Kako podići svijest o manjinama i većinama u svakodnevnom životu učenika osnovne škole**

„Svi različiti, svi ravnopravni” jeste jako poznata krilatica u Evropi. Krilatica odražava temeljne vrijednosti obrazovanja za demokratiju i ljudska prava koje se mogu izraziti na sljedeći način: „S nekim ljudima imamo puno toga zajedničkog, dok s drugim dijelimo vrlo malo. Uprkos tome što s nekima imamo neke zajedničke karakteristike, druge karakteristike nam nijesu zajedničke. Po nekim elementima moje ličnosti ja pripadam većini, po drugim pripadam manjini.” Kada na nivou osnovne škole podižemo svijest o manjinama u većinama, potrebno je da razjasnimo te same pojmove. Uopšteno gledajući, manjina podrazumijeva grupu unutar određene države koja se razlikuje od većinskog stanovništva po nekim svojim ličnim ili kulturalnim karakteristikama. U većini slučajeva, manjina podrazumijeva demografsku grupu koja živi na određenom području zemlje (regija, na primjer), ali isto tako mogu biti razasuti po cijeloj državi ili čak i preko granica države. Karakteristike manjina po kojima se razlikuju od drugih grupa vrlo često su jezik, etničko porijeklo ili vjera, ali ponekad razlike mogu biti moralni stavovi, rodni identitet ili društveni status.

Pojam manjina uopšteno se koristi u slučaju kada tom grupom dominira veća grupa, a u koju se ona ne asimilira. Stoga, uglavnom, manjine obuhvataju etničke ili nacionalne manjine.

Savjet Evrope, zemlje članice i druge međunarodne organizacije donijele su zakone o pravima manjina. Ta se prava poštuju do određenog stepena. Savjet Evrope ima dva obavezujuća instrumenta: Okvirna konvencija o zaštiti nacionalni manjina (ETS br. 157, usvojena 1995 g.) i Evropska povelja za regionalne i manjinske jezike (ETS br. 148, usvojena 1992 g.).

Godine 1992., Generalna skupština Ujedinjenih Nacija usvojila je Deklaraciju o pravima osoba koje pripadaju nacionalnim ili etničkim, vjerskim i jezičnim manjinama. Međunarodni pokret protiv svih oblika diskriminacije i rasizma (IMADR) osnovan je 1988. g. u Tokiju sa ciljem da se skrene pažnja na probleme rasizma i diskriminacije protiv manjina. IMADR se zalaže za prava nepriviligovanih grupa.

U većini slučajeva, pojam manjina odnosi se na grupu ljudi koje karakterišu sljedeći elementi:

- mali udio u cjelokupnoj populaciji države;
- nemaju vladajući položaj u zemlji;
- posjeduju zajednička obilježja kao što su etnicitet, religija ili jezik;
- imaju osjećaj solidarnosti ili identiteta kroz percipiranje samih sebe kao manjine.

Teško je kategorisati manjine. Često se koriste sljedeće kategorije:

- Nacionalne i etničke manjine: grupe ljudi koje žive na određenoj teritoriji države kojom dominira različita grupa ljudi.
- Jezičke manjine: grupa ljudi koja govori na drugačijem jeziku od onog kojeg govori većina u toj zemlji.
- Vjerske manjine: oni koji imaju drugačiju religiju od one koju ima većina u državi, kao što su protestanti u Irskoj, hrišćani u Saudijskoj Arabiji, ili muslimani u Danskoj ili Njemačkoj.
- Polne manjine.
- Manjina starijih ljudi.
- Manjina mlađih ljudi.

Kada se radi na osnovnoškolskom nivou sa pojmovima manjine i većine, ključno je da se učenicima objasne ta obilježja. Samo se u tom slučaju funkcija i status manjina i većina može analizirati. Koncept manjina nije nešto nepoznato u svakodnevnom životu učenika, na osnovnoškolskom nivou, učenici često doživljavaju „pripadanje ili „nepripadanje“ određenoj manjini.

Definicija manjine u ovom kontekstu odnosi se na sastav školske populacije. Sljedeće lekcije stoga započinju sa svakodnevnim životom učenika i njihovim vlastitim iskustvima sa manjinama i većinama (Lekcija 1-3). U drugom koraku, lekcije se povezuju s manjinama i većinama u društvu i identifikuju se različite grupe (Lekcija 4). Do koje će se mjere status raznih grupa u društvu analizirati, uveliko će zavisiti od dubine rasprave, motivacije učenika i opštem akademskom postignuću. Nijesu sve manjine nepriviligovane. Postoje manje grupe u društvu koje su vrlo dominantne iz nekoliko razloga. Zadatak je nastavnika da usmjeri proces rasprave.

Cilj obrazovanja za demokratiju i ljudska prava jeste da se podrži razvoj kompetencija u tri područja. Ova nastavna jedinica ima sljedeći profil kompetencija:

Kompetencije u		
... političkoj analizi i procjeni	... korišćenju metoda	... donošenju političkih odluka i djelovanju
**	**	***

*Nastavna sredstva*

*U ovoj jedinici koristiće se sljedeća nastavna sredstva iz nastavnog kompleta za učenike. Nastavnik mora da odluči hoće li nekim ili svim učenicima trebati dodatna priprema za rad sa ovim sredstvima.*

- 0 Istraživanje u biblioteci
- 0 Istraživanje pomoću interneta
- x Provođenje intervjua i anketa
- 0 Tumačenje slika
- x Mentalne mape
- 0 Izrada postera
- 0 Održavanje izložbi
- 0 Planiranje i održavanje prezentacija
- 0 Pripremanje slajdova ili *powerpoint* prezentacije
- 0 Pisanje novinskih članaka
- 0 Izvođenje predstava
- 0 Održavanje debata

## Nastavna jedinica 3: Ravnopravnost

### Manjine i većine

#### Kako podići svijest o manjinama i većinama u svakodnevnom životu učenika osnovne škole

Naslov lekcije	Vaspitno-obrazovni ciljevi	Nastavni zadaci	Nastavni materijali	Metodi
Lekcija 1: Svi različiti, svi ravnopravni	Učenici uče kako upoznati i prihvatiti druge kao dio grupe. Učenici otkrivaju šta imaju zajedničko, a čega prije nisu bili svjesni. Postaju svjesni svojih stavova i postupanja prema razlikama.	Učenicima se jedna po jedna predstavljaju različite karakteristike. Moraju odlučiti posjeduju li ili ne posjeduju sve te karakteristike. Pošto su uočili svoje karakteristike i one svojih kolega, raspravljaju o pitanjima koja se tiču jednakosti.	Komad krede ili užeta kako bi se nacrtala ili napravi ravna linija na podu.	Grupni rad, plenarna rasprava.
Lekcija 2: Je li to pošteno? (istraživanje)	Učenici postaju svjesni situacije u svojoj školi posmatrajući druge učenike na odmoru.	Učenici sprovode istraživanje na školskom igralištu tako što broje učenike koji učestvuju u raznim aktivnostima. Bilježe rezultate i sprovode intervju sa učenicima koji ne učestvuju u aktivnostima.	Kopija tabele za unošenje bilješki na školskom igralištu, olovke.	Grupe od četiri.
Lekcija 3: Je li to pošteno? (Izveštaj)	Učenici razmišljaju o podacima koje su sakupili i analiziraju i tumače svoje intervju, Dolaze do zaključka o manjinama i većinama u svojoj školi.	Pošto su sakupili sve podatke u kvantitativnom i kvalitativnom smislu, učenici analiziraju i tumače rezultate. Statistički obrađuju podatke i predstavljaju ih ostatku razreda.	Bilješke iz druge lekcije, statistička tabela, bojice, poster, ljepljivo.	Grupe od četiri, prezentacije
Lekcija 4: Matrica moći	U plenarnoj raspravi, učenici postaju svjesni da postoje različite manjine kao i većine u njihovoj državi. Shvataju da osjećaj isključenosti može biti rezultat ne samo načina na koji ostali članovi društva posmatraju tebe, već i načina na koji te posmatraju članovi tvoje grupe.	Učenicima se predočavaju različite kartice koje prikazuju grupe unutar društva – neke se smatraju manjinama, a neke većinama. Slažu kartice prema tome što misle da li grupa pripada manjini ili većini. Dodjeljuju grupama kartice moći (sa jakom ili slabom moći). U plenarnoj sjednici raspravljaju koje učinke te kartice mogu imati na manjinu ili većinu.	Kartice s riječima, kartice moći.	Plenarna rasprava.

## Lekcija 1

### Svi različiti, svi ravnopravni

### Prihvatamo jedni druge u grupi

<b>Vaspitno-obrazovni ciljevi</b>	Učenici uče kako upoznati i prihvatiti druge kao dio grupe. Učenici otkrivaju šta imaju zajedničko, a čega prije nijesu bili svjesni. Postaju svjesni svoji stavova i običaja prema razlikama.
<b>Nastavni zadaci</b>	Učenicima se jedna po jedna predstavljaju različite karakteristike. Moraju odlučiti posjeduju li ili ne posjeduju sve te karakteristike. Pošto su uočili svoje karakteristike i one svojih kolega, raspravljaju o pitanjima koja se tiču jednakosti.
<b>Nastavni materijali</b>	Komad krede ili užeta kako bi se nacrtala ili napravila ravna linija na podu.
<b>Metodi</b>	Grupni rad, plenarna rasprava.

### Opis lekcije

Nastavnik crta liniju na podu u sredini učionice ili polaže komadić užeta. Trebalo bi da ima dosta prostora na obje strane da učenici mogu stajati.

Nastavnik traži od učenika da stanu na jednu stranu linije (svi na istu stranu).

Nastavnici onda naglas govore određene karakteristike, jednu po jednu. Čim čuju određenu karakteristiku, učenici moraju da odluče odnosi li se ta karakteristika na njih. Oni koji se prepoznaju u toj karakteristici moraju preskočiti preko linije na drugu stranu, neka učenici pogledaju oko sebe da vide ko je od učenika isto postupio.

Slijedi nekoliko karakteristika koje nastavnici mogu izgovoriti. Učenici koji:

- nose farmerice;
- imaju plave oči;
- posjetili su druge zemlje u Evropi;
- redovno čitaju novine;
- danas su doručkovali;
- imaju sestru ili brata;
- vole da gledaju televiziju;
- vole da igraju fudbal.

Od učenika se sad može tražiti da predlože određene karakteristike, ali nastavnici moraju biti svjesni osjetljivih pitanja i kako na njih da reaguju.

Nakon što se igra odvija neko vrijeme, učenici bi trebalo da formiraju krug sa svojim stolicama. Trebalo bi da raspravljaju o sljedećim pitanjima:

- Je li se neko od učenika našao u grupi s drugima za koje su smatrali da nemaju ništa zajedničko?
- Kakav je osjećaj kad ste dio velike grupe?
- Kakav je osjećaj kad ste sami?

Varijacija:

Čim se karakteristika spomene, učenici formiraju grupe prema zajedničkim karakteristikama. Ostaju zajedno na trenutak kako bi raspravljali o tome šta imaju zajedničko. Njihove rasprave mogu se ticati njihovih sklonosti i ponašanja, na primjer.

## Lekcija 2

### Je li to pošteno? (istraživanje)

#### Manjine i većine na školskom igralištu

<b>Vaspitno-obrazovni ciljevi</b>	Učenici postaju svjesni situacije u svojoj školi posmatrajući druge učenike na odmoru.
<b>Nastavni zadaci</b>	Učenici sprovode istraživanje na školskom igralištu tako što broje učenike koje učestvuju u raznim aktivnostima. Bilježe rezultate i sprovode intervju sa učenicima koji ne učestvuju u aktivnostima.
<b>Nastavni materijali</b>	Kopija tabele za unošenje bilješki na školskom igralištu, olovke.
<b>Metodi</b>	Grupe po četvoro.

#### Popratne informacije

##### Kvantitativno i kvalitativno istraživanje na nivou osnovne škole

Kvantitativni metod sakupljanja podataka – statistika – podučava se u školama iz nekoliko razloga: koristan je za svakodnevni život, ima korisnu ulogu u drugim disciplinama i promoviše kritičko razmišljanje kad god se koriste stvarni podaci.

Podučavanje statistike u osnovnoj školi obično se odvija kroz kombinaciju sa prirodnim naukama ili kroz nastavni program matematike. U mnogim slučajevima, podučavanje kvantitativnog metoda sakupljanja podataka ostaje na instrumentalnom nivou u osnovnoj školi i vrlo rijetko uključuje analizu i tumačenje prikupljenih podataka. Radi promocije procesa kritičkog razmišljanja i rezonovanja, podučavanje kvantitativnog metoda ne bi trebalo da ostane samo na prezentiranju rezultata putem grafikona i dijagrama. Ključno je da se fokusira na povezivanju metoda prikupljanja podataka s onim što je otkriveno i da se dobijeni rezultati protumače.

Kako bi se podstaknuo taj postupak na nivou osnovne škole, dodavanje kvalitativnog istraživanja pomaže učenicima da steknu uvid u to šta dovodi do podataka koji su prikupljeni i koji su ključni pojmovi. U ovom kontekstu, predlaže se da se dopusti učenicima da imaju vlastite ideje o pitanjima za intervju. Na taj način možemo kod učenika razviti stvarno razumijevanje za probleme koji se istražuju. U sljedeće dvije lekcije, ključni elementi su korišćenje stvarnih podataka iz svakodnevnih života učenika i tumačenje rezultata.

#### Opis lekcije

Nastavnik dijeli učenike u grupe od po četiri. Za njihovo istraživanje, svaka se grupa fokusira na jedan aspekt onoga što se događa na školskom igralištu za vrijeme odmora.

Primjeri aspekata koje se mogu istraživati:

- Broj učenika i učenica koje učestvuju u aktivnostima;
- Sportske aktivnosti koje se odvijaju;
- Druge igre koje se odvijaju;
- Teme koje se raspravljaju;
- Različite aktivnosti mlađih i starijih učenika.

Svakoj grupi će biti dodijeljen jedan aspekt istraživanja kako bi otkrili činjenice o manjinama i većinama u svojoj školi, grupa mora formulirati istraživačko pitanje na koje se žele fokusirati. Zapisuju svoje glavno pitanje na odštampani primjerak tabele za istraživanje.

Primjeri pitanja:

- „Koliko se dječaka i djevojčica bavilo nekim aktivnostima za vrijeme odmora?“
- „Koja se vrsta igre igrala za vrijeme odmora i ko ju je igrao?“

Dodatno, učenici bi trebalo da formulišu pitanja, ne više od pet, o svom aspektu istraživanja koja žele da postave ostalim učenicima na školskom igralištu.

Primjeri:

- „Šta mislite rade li to više djevojčice/dječaci?“
- „Zašto mislite da se manje djevojčica/dječaka igra toga?“
- „Šta biste promijenili?“

Za vrijeme velikog odmora, učenici izlaze na školsko igralište i provode istraživanje sa svojim grupama. U zavisnosti od organizacijskog nivoa razreda, rad bi trebalo da se podijeli unutar grupe (dva učenika bilježe kvantitativne rezultate, dok dvoje postavljaju kvalitativna pitanja i prave bilješke).

Nakon što je istraživanje kompletirano, učenici se vraćaju u svoje učionice i neko vrijeme raspravljaju rezultate istraživanja unutar grupe. Koji je njihov opšti utisak? Imaju li slične rezultate?



## Lekcija 3

### Je li to pošteno? (izvještaj)

#### Manjine i većine na školskom igralištu

<b>Vaspitno-obrazovni ciljevi</b>	Učenici razmišljaju o podacima koje su sakupili i analiziraju i tumače svoje intervjue, dolaze do zaključka o manjinama i većinama u svojoj školi.
<b>Nastavni zadaci</b>	Pošto su sakupili sve podatke u kvantitativnom i kvalitativnom smislu, učenici analiziraju i tumače rezultate. Statistički obrađuju podatke i predstavljaju ih ostatku razreda.
<b>Nastavni materijali</b>	Bilješke iz druge lekcije, statistička tabela, bojice, poster, ljepilo.
<b>Metodi</b>	Grupe od četvero, prezentacije.

### Opis lekcije

Učenici sjedaju skupa u svoje grupe i vade svoje bilješke iz prethodne lekcije.

Raspravljaju na koji način žele da predstavljaju rezultate svojih istraživanja. Nastavnik svakoj grupi dijeli veliki komad papira sa *flip chart*-a (učenici će koristiti taj papir da naprave poster).

Grupe potom rade na prezentacijama svojih rezultata. Rezultati bi trebalo da se podijele u tri velike cjeline na posteru:

- kvantitativni rezultati (statistički pregled);
- kvalitativni rezultati (rezultati iz intervjua);
- interpretacija i moguća rješenja.

Mogući izgled postera:

<b>Istraživačko pitanje:</b>
1. Statistika  <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="border: 1px solid black; width: 80px; height: 80px; margin: 10px;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 80px; height: 80px; margin: 10px;"></div> </div>
2. Šta učenici misle – <i>Nije pošteno da...</i> – <i>Mislim da bi trebali...</i> – –
3. Šta to znači? – <i>Više prostora za sport?</i> – <i>Fudbal i za djevojke?</i> – –

Dok učenici rade na svojim posterima, nastavnik bi trebalo da hoda okolo po razredu i daje kratke napomene o specifičnim pitanjima i/ili rezultatima.

Kad su sve grupe završile sa radom, svaka grupa će dobiti pet minuta da predstavi svoj rad. Potom bi svi poster i trebalo da se prikažu u školi, poželjno bi bilo da je to mjesto gdje ostali učenici mogu da dođu i da ih pogledaju.

Varijacija:

Tumačenja i rješenja učenika trebalo bi da budu predmet dalje rasprave oko istraživanja i mogućih posljedica koje bi iz njega mogle proizaći, i to ne samo za razred već i za cijelu školu. Prezentacija na vijeću učenika, roditeljskom sastanku ili na nastavničkom vijeću mogla bi dovesti do promjena u statusu manjina/većina u školi.

## Lekcija 4

### Matrica moći

#### Manjine i većine u našoj školi

<b>Vaspitno-obrazovni ciljevi</b>	U plenarnoj raspravi, učenici postaju svjesni da postoje različite manjine kao i većine u njihovoj državi. Shvataju da osjećaj isključenosti može biti rezultat ne samo načina na koji ostali članovi društva posmatraju tebe, već i načina na koji te posmatraju članovi tvoje grupe.
<b>Nastavni zadaci</b>	Učenicima se predočavaju različite kartice koje prikazuju grupe unutar društva – neke se smatraju manjinama, a neke većinama. Slažu kartice prema tome šta misle da li grupa pripada manjini ili većini. Dodjeljuju grupama kartice moći (sa jakom ili slabom moći). U plenarnoj sjednici raspravljaju koje učinke te kartice mogu imati na manjinu ili većinu.
<b>Nastavni materijali</b>	Kartice s riječima, kartice moći.
<b>Metodi</b>	Plenarna rasprava.

### Opis lekcije

Učenici sjedaju u krug. Trebalo bi da bude dovoljno prostora u sredini da se svi mogu međusobno vidjeti.

Nastavnik u sredinu kruga stavlja kartice s riječima na kojima su nalaze nazivi raznih društvenih grupa. Neke od grupa bi trebalo da budu manjine, a neke većine. Bilješka: važno je da manjine nijesu bez uticaja u društvu!

Primjeri:

- djeca;
- osobe s invaliditetom;
- političari;
- osobe s različitim bojom kože;
- huligani;
- skejteri;
- izuzetno religiozni ljudi koji svoju vjeru pokazuju tako što se drugačije odijevaju;
- sveštenici i časne sestre;
- starije osobe;
- manjine specifične za određene države Romi, Sinti, Ashkali, itd.;
- menadžeri;
- radnici;
- domaćice;
- doktori;
- muškarci;
- žene.

Učenici bi trebalo da pogledaju različite kartice. Potom bi svaki trebalo da uzme jednu i bez riječi ih sortiraju prema tome posmatraju li te grupe kao manjine ili većine. Ovo bi trebalo da bude prvi korak započinjanja sa „matricom moći“. Učenici uzimaju kartice jedno po jedno.

Kao drugi korak, matrica će se nastaviti na način što će učenici dodjeljivati nivo uticaja raznim manjinama i većinama. Biće zanimljivo za učenike da vide kako manjine mogu takođe da budu jako uticajne u društvu.

Primjer matrice:

<b>Uticaj</b>	<b>Manjine</b>	<b>Većine</b>
Izuzetno jak uticaj		
Jak uticaj		
Srednji uticaj		
Slab uticaj		
Bez uticaja		

Pošto je matrica kompletirana, učenici raspravljaju učinke raznih uticaja koje određene grupe mogu imati. Zadatak je nastavnika da usmjerava raspravu i da na senzibilizovani način uzme u obzir prethodne stavove i čvrsto uvriježena mišljenja.